

Skabelse af et nyt Grønland

(eller de nye sigøjnere i den stor-europæiske stat?)

af socialrådgiver, studerende Arkaluk Lynge

Den nye redaktion af tidsskriftet „Grønland“ har opfordret mig til at kommentere grønlandspolitikeren Hans Jørgen Lembourns kronik „Findes der et andet Grønland?“ i Berlingske Tidende tirsdag den 12. september 1972.

Kronikkens hovedindhold er en beretning om dengang han sammen med Knud Hertling og Moses Olsen „indefrøs“ i Scoresbysund og blev tvunget til at høre de to politikeres sammenstød i flere dage. Ud over denne „forfatterlige“ beretning er det svært at gennemskue, hvad der egentlig menes med de sædvanlige fraser hele artiklen køres på. Jeg fristes til at sige om Lembourn: Hvis naturen havde givet ham lov til at opholde sig lidt længere under snemasserne, havde han kunnet stille den rigtige diagnose af skrællingernes sygdom. Men alligevel søger han at finde løsninger på det efterhånden legendariske problem. I stedet for at undersøge, hvad grønlænderne selv mener om denne sag, søger han at finde alternativer til den førte politik i Grønland og betragter som så mange andre politikere Grønland som et grønlandspolitisk spørgsmål. Grønland har aldrig i reali-

teten været et særegent politisk spørgsmål. Det ideologiske bag hele denne sag hænger nøje sammen med, hvad der foregår på den hjemlige front. Samfundsopbygningen i Grønland er så konsekvent dansk gennemført, at de problemer, det har ført med sig, kun er et klarere spejlbillede af de problemer, der hesker i det danske samfund! Man ser dem klarere for sig, og derfor er det ikke underligt, at danske levebrødspolitikere i deres higen og søgen efter en nogenlunde acceptabel hobby kaster sig over Grønland i håb om at finde en acceptabel moralsk grund til at blive siddende på taburetten.

Venstre og Konservative og senere Radikale har hele tiden i deres politik modsat sig socialdemokratismens spæde forsøg på at bremse det private initiativs styring af det danske samfund.

Derfor er det heller ikke underligt, at man hvad angår Grønland så med mismod på den dominerende statsdrift.

De reaktionære kræfter, der har blandet sig i grønlandske spørgsmål, har krævet, at staten afvikle sine virksomheder i Grønland. Industriloven, der blev givet i 1959, blev fra Venstre og Konservative

modtaget med nogen kølighed. Især de konservatives grønlandspolitikker Ninn-Hansen var stærkt imod, at staten oprettede sine egne fabrikker. På den anden side var der ikke fra de danske private nogen interesser i produktionen, fordi det krævede store investeringer, og der var megen risiko for, at man i sidste ende tabte penge på disse. Anderledes forholdt det sig med anlægsvirksomheden. Staten bevilgede penge, og store private byggefirmaer kunne her få en risikofri indtjening. Det er da også karakteristisk, at de store byggefirmaer indtil nu har hentet profitten fra bevillingerne til anlægsarbejderne – de, der er mest bekostelige. Det er disse penge, som man i offentligheden betragter som hjælp til Grønland og grønlændere – men det private initiativ er nok det, der har fået mest ud af grønlandspengene. (Civilingeniør P. Kerrn-Jespersen fra „Jespersen og Søn“ var medlem af „Grønlandsministeriets anlægsudvalg“ fra 1955–63).

De reaktionære kræfter var dem, der i G.60 råbte mest op. Det er da også dem, der sådan set har tegnet Grønlands udvikling frem til vore dage. Derfor er det uforståeligt, at Lembourn nu prøver at skrive en artikel, der giver det udseende af, at den er et alternativ til den nuværende konservative ånd hele Grønland drives på. Reformerne har netop vist, at man stilede mod danske forhold på alle punkter. Det er da også utroligt, at man fra socialdemokratisk side (selvom de sad med magtapparatet) har tilladt en så bastant dominans fra de konservatives side i Grønlandspolitikken. Erling Høegh, der kom til at præge udviklingen meget stærkt i tresserne, fik jo

netop støtte fra reaktionære kræfter.

VKR ventede kun på systemskiftet for at fuldende realiseringen af et „åbent“ Grønland, med muligheder for dansk privat initiativ. Det er da også en logisk følge af denne liberalistiske ideologi, at VKR-regimet gav det største antal koncessioner på undersøgelse af Grønlands mineralressourcer og den første udnyttelseskoncession. Man gav GREENEX A/S (som i sidste ende ejes af det canadiske mineselskab Cominco Ltd., Vancouver) udnyttelseskoncession på „Den sorte Engel“s bly- og zinkforekomster, der repræsenterer 10 % af hele verdensproduktionen af zink og bly!

Udnyttelseskoncessionen er endda givet, uden at der er udsigt til, at landskassen eller statskassen kan få del af overskuddet (jfr. Esso i Danmark). Kun er der ingen tvivl om, at danske fidusmagere i Umának nok skal vide at udnytte minearbejdernes fridage i byen, men så er det også alt, hvad der kommer ud af hele denne affære.

Endvidere var det under VKR-regimet, at man nedlagde Grønlands eneste mineraludnyttelse, der beskæftiger *grønlandsk* arbejdskraft, kulbrudet i K'utdligssat, under påskud af at det var urentabelt. (Ud fra denne snævre betragtning gælder det jo næsten al produktionsvirksomhed i Grønland). Derved blev en af de største mål for industrialiseringens gennemførsel nået. H. J. Lembourn går i sin kronik imod sådan en økonomisk politik, han kalder det „koncentrationspolitik“, selvom det kun er en del af en målrettet politik. Han sagde jo selv ja til denne største folkeflytning i dansk politik i Grønland.

Derfor har jeg ærlig talt svært ved at tage Lembourns fraser om alternativ „befolkningspolitik“ alvorligt.

Når man har en bestemt økonomisk ideologi, må de forskellige delløsninger jo gennemføres ud fra samme motivation som til helheden.

Lembourns kritik af andelsbevægelsen i Grønland er på visse områder rigtig. Men baggrunden for hans kritik er jo kun, at disse foretagender kun vil forskyde konkurrenceforholdene. Han ønsker vel små-købmandsdriften, så man bedre kan se den menneskeliggjorte kapitalisme, fremfor store anonyme profitmagere, der gør kapitalismen umenneskelig. Jeg selv går stærkt ind for andelsbevægelsen i Grønland. Men det, der hidtil har været kendetegnet ved denne bevægelse, især inden for butiksdrift, er, at disse 'brugser' nok for de flestes vedkommende er startet på et lokalt initiativ, men på grund af kapitalmangel har søgt hjælp fra FDB, hvorefter dette store foretagende faktisk driver forretningerne i Grønland, mens de grønlandske bestyrelser står som garant for, at denne virksomhed er „grønlandsk“.

At der hersker en udbredt modstand mod udviklingen i Grønland, har de fleste politikere, der beskæftiger sig med Grønland, vel opdaget. Men det er de færreste, der ved, hvad modstanden specielt er rettet imod. Man er imod danskerne deroppe. Grønlønderne spørger, hvorfor alle danskere deroppe sidder på alle ledende funktioner, hvorfor de allesammen får det største økonomiske udbytte. Danskerne taget under ét er en overklasse. Grønlønderne en underklasse. Derfor er flere politikere begyndt at snakke om et

„grønlandsk“ Grønland. Grønlønderne skal overtage de pladser, som danskerne har taget fra dem.

Sådan konkluderer de fleste tilhængere af et „mere grønlandsk“ Grønland. „Højrefløjen“ mener, at der bør være lige adgang for alle danske statsborgere til at kunne drive selvstændig virksomhed i Grønland, og at grønlønderne derved også får mulighed for at konkurrere på lige fod med danske forretningsfolk. Dette må gennemføres ved, at man overfører så megen dansk lovgivning til Grønland som muligt – ejendomsretten skal ligesom i Danmark udvides så meget som muligt.

„Venstrefløjen“ ønsker også en „mere grønlandsk“ udvikling. Men til forskel fra „højrefløjen“ ønsker de at overlade det private initiativ kun til grønløndere, således at grønlønderne kun kan konkurrere med sig selv, så de ikke endnu engang overrendes af fremmede. Kort sagt ønsker de, at den nuværende udvikling fortsættes, men at dets funktioner bare overlades til grønlønderne.

Ovenstående to „fløje“ vil ikke kunne skabe nogen form for alternativ eller „et mere grønlandsk“ Grønland. Begge steder vil udviklingen kun være til gavn for eliten. Det grønlandske folk, den grønlandske underklasse, vil som så mange gange før overlades til tilfældighederne. Ligesom en tilfældig sammenblanding af økonomiske ideologier har flyttet rundt med dem. Kun hvis man fandt nyttigheden af deres arbejdskraft, kunne de få en vis del af velstanden.

Den økonomiske politik skal efter konservativ tankegang hvile på privat virksomhed.

Fot. Ib Topfer.

Den kommende generation.

Kun de givtige virksomheder er blevet overladt til danske profitmagere. Så længe en virksomhed var „urentabel“, beholdt staten den. På nuværende tidspunkt er der kun enkelte ting, som private har kunnet overtage. Men hvis denne konservative politik fortsætter, den politik som Lembourn kritiserer, og dens ideologi gennemføres i praksis, betyder det en langt hårdere økonomisk politik med langt hyppigere folkeflytninger, nedlæggelse af de fleste byer i nord og syd. Arbejdskraften vil være meget billigere, hvis man samlede den enkelte steder på kysten, så er der ingen grund til at opretholde nogen samfuntsfunktioner, når der ikke er økonomisk basis for det.

Dette er konservativ politik. Lem-

bourn siger, at „vi bør standse jaget med reformer“, men konservativ politik har betydet og vil betyde en lang kø af reformer. Det tyder hele vores udvikling på. Selv om et socialdemokratisk magtapparat kan ændre lidt hist og her, vil den udvikling, Lembourn snakker om, lykkes under alle omstændigheder, og derfor skulle man synes, at hans snak om „alternativer kun er *snak*. – Herr Lembourn, det skal nok lykkes alt sammen, det skal De ikke bekymre Dem om!

Og nu har De, Herr Lembourn, taget initiativ til at danne et konservativt parti i Grønland. Men med Deres realitetssans undrer det mig, at De stadig tror, en falderet og kasseret grønlandspolitiker som Erling Høegh kan klare denne opgave,

men De kunne jo ikke finde unge energiske kræfter. Nej, det skulle De have Deres lille suppleant i Grønlandsrådet til. Bo Kristensen rejste rundt i Grønland i sommer for at lugte sig frem til nogle reaktionære kræfter, men fik vist nok en ret lille jord at dyrke sådan noget på. Men jorden er jo kun dyrkbar i Julianehåb-området!

Det, at en grønlandsk politiker prøver på at starte en politisk bevægelse her-nedefra, ved hjælp af dansk kapital og en velvillig assistance fra pressen, anser jeg for at være meget farligt. Dette forsøg er langt farligere end Knud Hertlings klamren til Socialdemokratiet, hans forsøg på at danne et parti viste jo, at han ikke havde fået megen hjælp fra socialdemokratiske eksperter. Men Lembourns og Erling Høeghs forsøg skal nok mislykkes. Men det vil have den positive virkning, at de yngre og energiske kræfter, der hidtil har kørt deres eget „one-man-show“, vil vågne op og forstå, at det ikke længere kan gå sådan, som det gør. De nye politiske kræfter ved, at den største del af den grønlandske befolkning står bag dem. Nu gælder det om at samle kræfterne, at organisere sig, før tilliden går tabt!

Et nyt grønlandsk parti bør ikke have kortsigtede mål som det „Konservative Grønlandsparti“. Det er klart, at den nye nationale og sociale bevidsthed bør bygge på en ideologi, der skal danne grundlaget for enkelte løsninger, og alle disse enkelt-løsninger skal sammen kunne udgøre en helhedsløsning, der virkeliggør tankerne. En politisk bevægelse, der har med Grønland at gøre, må nødvendigvis startes i selve Grønland. Dens ideologiske

grundlag bør være at tage vidtgående hensyn på det *nationale, sociale* og det *mellemmenneskelige* område. Intet enkeltmenneske eller en enkelt storvirksomhed skal kunne privilegeres.

En langsigtet målsætning bør danne grundlaget for de enkelte områders (kommuners) løsninger. Partiets folk skal holde hyppige møder. Her skal problemerne i de enkelte områder diskuteres, og denne plenarforsamling skal afstikke retningslinier for problemernes løsen. Desuden bør der knyttes danske eller andre fremmede eksperter på de økonomiske og tekniske områder, således at man undgår at skulle stå over for færdigsyede planer fra dansk side.

Dets mål bør i første omgang være at finde ud af hvilken form for selvstyre, der lettest fører til realisering af partiets målsætning. Partiet skal modsætte sig enhver form for kommission eller udvalg, hvor den danske ekspertise kan løbe dem overende. Når det gælder forhandlinger af enhver art, skal dette kun ske ved international kontrol. Inden overgangsperioden i EF-medlemskabet er udløbet i 1983, skal partiet have en plan klar, således at Grønland juridisk har fået grundlag for at træde ud af de europæiske fællesskaber.

Ellers må et program indeholde følgende *langsigtede* mål:

1. Grønland skal være et selvstyrende og selvadministrerende område i det dansk-færøsk-grønlandske fællesskab. Der skal en ny definition af dette fællesskab. Den lovgivende, udøvende og dømmende magt skal i vid omfang ligge i det grønlandske samfund. Valg-

ret og valgbarhed er afhængig af, om vedkommende er grønlænder.

2. Økonomien skal styres af det grønlandske samfund i forening. Mineraludvinding må kun ske under de grønlandske myndigheders kontrol. Økonomisk bistand skal søges under andre former. Et nært økonomisk samarbejde skal skabes med lande, der har lignende erhvervsgrundlag. Import og eksport skal kontrolleres af det grønlandske samfund.
3. Uddannelsespolitiken bestemmes ud fra det grønlandske samfunds forudsætninger.
4. En udstrakt decentraliseret beslutningsproces skal sikres, således at de forskellige områder får den udvikling, der passer dem bedst.

Jeg gør opmærksom på, at det er *langsigtede* planer, der her skitseres.

Hvis disse eller lignende tanker ikke gennemføres, må vi se i øjnene, at udenlandske interesser på længere sigt vil kunne gøre det umuligt for grønlænderne at overleve et sådant økonomisk pres, der allerede i sin lidenhed har ødelagt en masse ting, således at grønlænderne, hvis dette fortsætter, vil presses ud af deres

eget land og forsvinde som et folk. Hvis hele denne udvikling med den europæiske ekspansion kører videre, vil grønlænderne blive de nye sigøjnere i den store europæiske stat.

Nogen vil sige, at disse tanker er drømmerier, der ikke har noget med realiteterne at gøre.

Men lad os se. Det fællesskab vi har haft med en europæisk nation indtil nu, har vist os, at det er *økonomiske drømmerier*, som man har prøvet at omsætte til realiteter. Jeg vil sige som Niels Højlund i „Krise uden alternativ“: Nu har I prøvet det. Men det mislykkedes! Lad grønlænderne overtage vraget og se, om de kan klare det. Hvis de ikke kan klare det, så har grønlænderne bevist, at de kun er kvalificeret til at være sigøjnere.

Men foreløbig må en ny politisk bevægelse i Grønland arbejde på at mindske den økonomiske bistand fra Danmark og arbejde henimod at skabe lighed mellem alle grønlændere, og skabe kontrol med al slags dansk eller udenlandsk økonomisk virksomhed.

Som jeg nævnte før, afhænger hele politiken af, hvad der foregår i Danmark. Så hvis der ikke skabes en stærk grønlandsk organisation, så ...